BANK INWESTYCYJNY
Departament
Ekonomiczny i Planowania

Warszawa, październik 1951 r.

Z A G A D N I E N I A I N W E S T Y C Y J N E w ś w i e t l e prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

Nr 9
Rok VI

S p i s r z e c z y

K. Winogradow

NOWA SPRAWOZDAWCZOŚĆ INWESTYCYJNA

Informator Statystyki
Organ Centr. Urzędu Stat.
przy Radzie Min. Z.S.R.R.
Nr. 1
1 9 5 1 r.

Partia i rząd przypisują ogromne znaczenie państwowej, socjalistycznej rachunkowości.

Wodzowie i organizatorzy naszej wielkiej komunistycznej partii i Radzieckiego Państwa, W.J.Lenin i J. W. Stalin, niejednokrotnie wskazywali, jak wielkie jest znaczenie dla Państwa rachunkowości, sprawozdawczości i statystyki w warunkach socjalistycznej gospodarki narodowej.

Według powziętej z inicjatywy towarzysza Stalina decyzji rządu, w sprawie obniżenia kosztów budownictwa - powierzono Centralnemu Urzędowi Statystycznemu Z.S.R.R. opracowanie wniosków, zmierzających do wprowadzenia zmian i ulepszeń do sprawozdawczości inwestycyjnej.

Stosownie do tego sprawozdawczość inwestycyjna uległa redukcji z 22 formularzy do 18, ministerstwom i urzędom zabroniono wprowadzania zmian w formularzach sprawozdawczych bez ich uzgodnienia z Centr. Urz.Statyst. Z.S.R.R.

Z dniem 1 stycznia 1951 r. Centralny Urząd Statystyczny przy Radzie Ministrów Z.S.R.R. zatwierdził i wprowadził nowe, zmienione, formularze do sprawozdawczości inwestycyjnej, jednolite dla wszystkich ministerstw i urzędów.

Nowa sprawozdawczość inwestycyjna przewiduje znaczne wzmocnienie kontroli nad wykonaniem państwowego planu inwestycyjnego, ujawnieniem nowych rezerw dla wykonania planu z nadwyżką, oraz nad dalszym obniżeniem kosztów budownictwa; nad przyśpieszeniem uruchomienia nowych zasobów sił produkcyjnych i realizacją obiektów budownictwa mieszkaniowego, samorządowego i społecznego; nad stanem obiektów nieukończonych; nad podniesieniem poziomu mechanizacji robót budowlanych i montażowych, oraz wykorzystywaniem maszyn, urządzeń mechanicznych i sprzętu budowlanego; nad wykonaniem państwowego planu zespołowej mechanizacji robót budowlanych; nad zwiększeniem wydajności pracy w budownictwie; nad racjonalną i oszczędną gospodarką materiałami budow -

lanymi oraz nad zwiększeniem rentowności przedsiębiorstw budowlanych.

Przed statystyką inwestycyjną zostały postawione nowe, zaszczytne i odpowiedzialne zadania. Wprowadzenie nowej sprawozdawczości ma jednocześnie na widoku ulepszenie oddolnego planowania produkcyjnego i właściwe postawienie sprawy podstawowej rachunkowości w budownictwie. Nowa sprawozdawczość inwestycyjna wymaga jednolitej metodologii i jednolitego systemu podstawowej rachunkowości statystycznej i księgowej.

Typowe formularze dokumentów rachunkowych należy zrewidować i skonstruować w ten sposób, aby odzwierciadlały one osiągnięcie wskaźników ustalonych w planie państwowym. Pozwoli to na znaczne uproszczenie dokumentacji w rachunkowości, a jednocześnie na wzmocnienie kontroli nad osiągnięciem wskaźników, posiadających ważne znaczenie dla gospodarki narodowej.

Kontrola wykonania planu oddawania inwestycji do użytku.

Rząd niejednokrotnie wskazywał na konieczność skoncentrowania środków na ważnych budowach i obiektach i przyśpieszonego uruchomienia nowych zasobów sił produkcyjnych. Wynika stąd dla kierowników placówek gospodarczych oraz pracowników planowania i rachunkowości obowiązek wzmożenia kontroli nad wykonaniem państwowego planu oddawania inwestycji do użytku.

Jak wiadomo państwowy plan ustala termin oddania do użytku każdego obiektu inwestycyjnego i wartość kosztorysową przekazywanego obiektu. Całość zatem rocznego planu oddawania do użytku obiektów inwestycyjnych strukturalnie stanowi sumę wartości kosztorysowych wszystkich tych obiektów inwestycyjnych, które według przewidywań planu mają być oddane do użytku w roku bieżącym.

Plan oddawania inwestycji do użytku sporządzany jest według cen kosztorysowych. Należy przy tym mieć na uwadze, że wartość kosztorysowa obiektów inwestycyjnych, których realizacja była rozpoczęta przed 1950 r. będzie wykazywana według cen z odpowiednich lat. Na przykład: wartość kosztorysowa inwestycji wykonanych w 1949 r. - będzie wyrażona w cenach 1949 r.; wykonanych w pierwszym półroczu 1950 r. - w cenach z dn. 1 stycznia 1950 r.; w drugim półroczu 1950 r. a także w 1951 r. - w cenach z 1 lipca 1950 r.

Przy badaniu zadań resortów w zakresie wprowadzenia do użytko-

wania obiektów inwestycyjnych, konieczne jest ustalenie, czy zadania te odpowiadają planowi państwowemu. W szczególności, czy uwzględniają one te wszystkie obiekty, które zgodnie z państwowym planem mają być oddane do użytku w roku bieżącym.

W tych przypadkach, gdy badania ustalą, że w programach zadań ministerstw są pominięte obiekty inwestycyjne, które według planu państwowego winny być wprowadzone do użytkowania w roku bieżącym lub też, że ogólna wartość kosztorysowa wprowadzonych do użytkowania obiektów nie zgadza się z wartością tych obiektów przewidzianą w państwowym planie - należy spowodować sprecyzowanie zadań ministerstwa w zakresie oddania do użytku gotowych obiektów.

Dla zapewnienia skuteczności kontroli wykonania całości planu oddawania inwestycji do użytkowania należy zorganizować przede wszystkim nadzór i kontrolę nad wprowadzeniem do użytkowania każdego obiektu, oddzielnie w ustalonym przez plan terminie.

Celem realizacji kontroli wykonania tego wybitnie ważnego zadania rządu wprowadzono odpowiednią miesięczną sprawozdawczość /formularz Nr. 20-Ks/, która pozwala ustalić wykonanie planu oddania inwestycji do użytku, zarówno w odniesieniu do całości planu jak i w stosunku do poszczególnych obiektów inwestycyjnych. W tej sprawozdawczości powinny znajdować odbicie wszystkie oddane do użytku obiekty inwestycyjne zarówno przewidziane jak i nieprzewidziane w planie.

Naprzykład : w momencie sporządzania planu na 1951 r. obiekt nie był przekazany do użytkowania, ale przewidywano, że będzie przekazany 20 grudnia 1950 r., wobec czego nie był on przewidziany w planie na 1951 r. W rzeczywistości wspomniany obiekt nie został oddany do użytku 20 grudnia 1950 r., a nastąpiło to 15 stycznia 1951 r. Taki obiekt powinien być wykazany w sprawozdawczości za miesiąc styczeń 1951 r.

Ażeby jednak wykonanie państwowego planu oddania obiektów inwestycyjnych do użytkowania określone było według obiektów na podstawie których ustalono plan - w sprawozdawczości winny być wykazywane oddzielnie te oddane do użytku obiekty, które nie były przewidywane w państwowym planie.

Pozwala to na wzmocnienie kontroli nad oddawaniem do użytku obiektów przewidzianych w państwowym planie.

Naprzykład : przedsiębiorstwo budowlane wg planu winno było oddać w pierwszym kwartale 1951 r. budynek mieszkalny o ogólnej

wartości kosztorysowej 2 mil. rubli. W rzeczywistości óbiekt ten nie został przez nie oddany do użytkowania, oddano natomiast nieprzewidziany w planie budynek administracyjny tej samej wartości kosztorysowej 2 mil. rubli. W danym przypadku państwowy plan oddania do użytku inwestycji nie został wykonany, a oddany do użytkowania budynek administracyjny winien być wykazywany w sprawozdawczości oddzielnie jako obiekt nieprzewidziany w planie.

Przy sprawdzaniu realizacji planu przekazywania inwestycji do użytkowania jak również przekazywania do użytkowania obiektów nieprzewidzianych w planie, należy mieć na uwadze, że w sprawozdawczości /formularz Nr. 20-Ks./ winny być wykazywane, jako oddane do użytku, tylko takie obiekty, które zostały przyjęte do eksploatacji w trybie określonym przepisami ustawowymi, przy jednoczesnym potwierdzeniu faktu przyjęcia właściwymi aktami prawnymi - oto dlaczego należy koniecznie w sprawozdawczości wskazywać dokładnie datę aktu przyjęcia oddanego do użytku obiektu inwestycyjnego.

Na przykład : według ustalonego trybu postępowania, oddawane do użytku elektrownie w momencie przyjmowania ich przez właściwe komisje, muszą odbyć niezbędne próby przy pełnym obciążeniu w ciągu trzech dób. Jak wynika z tego elektrownię można uważać za oddaną do użytkowania tylko wówczas, gdy uprawnioną do tego komisja sporządzi akt jej przyjęcia i oddania do użytkowania. W danym przypadku jako datę oddania elektrowni do użytku, traktować należy pierwszy dzień pracy elektrowni po jej przyjęciu przez komisję.

Kontrola stanu robót w toku.

Rozpowszechnienie środków na liczne budowy i obiekty prowadzi do przedłużenia terminów wykonania budów i do powiększenia stanu robót w toku. Te względy zmuszają przede wszystkim do wzmożenia kontroli nad wykonaniem planu inwestycyjnego w odniesieniu do obiektów rozruchowych i stanu robót niezakończonych.

W nowej sprawozdawczości inwestycyjnej zostały w tym celu przewidziane niezbędne wskaźniki.

W sprawozdaniach według wzoru Nr. 20 - Ks. są wykazywane dane odnośnie zakresu niezakończonych robót danego inwestora według stanów na początku roku i w dniu sporządzenia sprawozdania. Daje to możność ustalenia, czy ilość robót niezakończonych wzrasta, czy też maleje.

Oprócz tego sprawozdawczość zawiera dane o kosztach urządzeń

technicznych znajdujących się na budowach niezakończonych, oraz dane o stanie robót w toku w obiektach rozpoczętych w roku bieżącym. Wymienione wskaźniki dają podstawę do dokonania analizy elementów niezakończonych robót.

Jest rzeczą zrozumiałą, że przedsiębiorstwo budowlane musi mieć roboty w toku, ale ich zakres jest określany na podstawie zatwierdzonego planu państwowego.

Na przykład : stan robót w toku wynosił na początku 1951 r. w cenach kosztorysowych 100 mil. rubli; kwota nakładów inwestycyjnych na 1951 r. dla danej organizacji została ustalona w sumie 400 mil. rubli, kosztorysowa wartość inwestycji, które mają być oddane do użytkowania według planu na 1951 r. została ustalona na 450 mil. rubli. W związku z tym roboty w toku na koniec 1951 r. wynoszą według planu 50 mil. rubli /100+400-450/ zamiast 100 mil. rubli wykazywanych na początku 1951 r. W ten sposób stan robót w toku w ciągu 1951 r. powinien się obniżyć o 50 mil. rubli.

W analogicznym trybie ustala się stan /pozostałość/ robót w toku według planu odpowiedniego kwartału, przy czym stany niezakończonych robót w różnych kwartałach mogą być różne. Na przykład: ro-
wynosiły 100 mil.rubli;planowane nakłady inwest.na I kwartał 1951 r.
boty w toku na 1 stycznia 1951 r./ustalono na 90 mil. rubli, zaś wartość inwestycji przeznaczonych do oddania w użytkowanie według planu tego kwartału, tj. według terminów przekazywania poszczególnych obiektów ustalono w kwocie 70 mil. rubli; stąd stan robót w toku według planu na koniec I kwartału 1951 r. określa się kwotą 120 mil. rubli /100+90-70/.

Załóżmy, że kwotę nakładów inwestycyjnych według planu na I i II kwartał /pierwsze półrocze/ ustalono na 200 mil. rubli, a wartość obiektów, które mają być oddane do użytkowania planuje się w tym półroczu na 225 mil. rubli. W tym przypadku stan robót w toku za pierwsze półrocze, tj. w miesięcznym sprawozdaniu za czerwiec, powinien się obniżyć o 25 mil. rubli w porównaniu ze stanem na początek roku. A zatem, jeżeli suma dokonanych nakładów inwestycyjnych przewyższa wartość kosztorysową inwestycji przekazanych w tym samym okresie do użytkowania - kwota robót w toku wzrasta i odwrotnie, jeżeli kosztorysowa wartość obiektów przekazywanych do użytkowania jest wyższa od wartości dokonanych nakładów inwestycyjnych - to zakres robót w toku obniża się w stosunku do stanu początkowego.

Ogólny stan robót w toku znajduje odzwierciedlenie w rachunkowości i sprawozdawczości inwestora /Formularz 20-Ks/, które wy -

kazują :

1/ koszt robót budowlanych i montażowych wykonanych zarówno systemem gospodarczym jak i zleconym ;

2/ koszt samych instalacji znajdujących się w toku montażu i wreszcie

3/ inne nakłady dokonane przez inwestora w granicach asygnowań przewidzianych w kosztorysie do projektu technicznego dla wszystkich obiektów budowlanych jeszcze nie oddanych do użytkowania /łącznie z obiektami zabezpieczonymi w związku z czasowym wstrzymaniem robót/.

Wskaźniki niezakończonych robót u inwestora /zleceniodawcy/ wykazywane w sprawozdawczości bieżącej w formularzu Nr. 20-Ks powinny odpowiadać wskaźnikom jego bilansu w pozycji "inwestycje niezakończone" /formularz Nr. 35 - Ks., rozdział II/.

W rachunkowości i sprawozdawczości wykonawcy roboty niezakończone /formularz Nr. 1-Ks/ odzwierciadlają wartość kosztorysową jedynie robót budowlanych i montażowych, oddanych zleceniodawcom według miesięcznych protokółów przejęcia /formularz Nr. 2/ łącznie z kosztem robót wykonanych przez subwykonawców na wszystkich obiektach znajdujących się w toku realizacji.

Tak więc roboty niezakończone wykonawcy stanowią tylko część niezakończonych robót inwestora /zleceniodawcy/.

Należy przytym rozróżniać u wykonawcy niezakończone roboty od niezakończonej produkcji. Niezakończone roboty - to wartość kosztorysowa wykonanych robót budowlano-montażowych oddanych zleceniodawcom według miesięcznych protokółów przyjęcia /formularz Nr. 2/, zaś niezakończona produkcja to jedynie wartość niezakończonych odrębnych elementów konstrukcyjnych i rodzajów robót budowlano-montażowych nie przejętych przez zleceniodawcę. Stąd niezakończona produkcja wykonawcy w jego sprawozdawczości według wzoru Nr. 1-Ks. nie podlega włączeniu do niezakończonych robót i nie jest uwzględniona jako wykonanie planu inwestycyjnego zleceniodawcy.

Niezakończona produkcja u wykonawcy jest pokrywana z jego własnych środków obrotowych i z zaliczek zleceniodawcy i figuruje w bilansie produkcji podstawowej wykonawcy. Stan niezakończonej produkcji jest określany na podstawie protokółu przyjęcia robót budowlano-montażowych w naturze przez komisję, wyznaczoną przez kierownika organizacji budowlanej, przy czym szacunek robót odbywa się według obo -

wiązujących cenników.

Walka o zmniejszenie stanu robót niezakończonych jest jednocześnie walką o przyśpieszenie terminów uruchomienia nowych sił produkcyjnych, walką o pomyślne wykonanie planu inwestycyjnego obiektów rozruchowych, które winny się znajdować pod nieustającą obserwacją. W celu urzeczywistnienia tej kontroli w nowej sprawozdawczości /wzór Nr. 21-Ks/ są przewidziane wskaźniki, charakteryzujące wykonanie planu w odniesieniu do obiektów rozruchowych w całości, jak i w stosunku do poszczególnych ważniejszych obiektów i budów. Na przykład :plan inwestycyjny w I kwartale 1951 r. został w stosunku do całości wykonany w 100 %, w tym jednak w odniesieniu do obiektów rozruchowych wykonano plan w 80 %. W danym przypadku oznacza to, że nie skoncentrowano materiałów środków finansowych oraz siły roboczej na obiektach inwestycyjnych podlegających uruchomieniu w roku bieżącym, że natomiast miało miejsce rozproszenie środków na liczne budowy i wzrost stanu robót niezakończonych.

Przy sprawdzaniu i analizie sprawozdawczości z wykonania planu inwestycyjnego /wzór Nr. 21-Ks/ należy poświęcić szczególną uwagę wskaźnikom jakościowym wykonania planu, ujawniając przy jakich strukturalnych założeniach i w jakim zakresie plan został wykonany /roboty budowlane, montaż urządzeń i instalacji, instalacje oddane do montażu i t.d./.

Zwraca się przy tym szczególną uwagę na wykonanie planu robót budowlano-montażowych, które odgrywają decydującą rolę w przyśpieszeniu oddania obiektów do eksploatacji. W tym celu w nowej sprawozdawczości zostały przewidziane wskaźniki, charakteryzujące wykonanie planu robót budowlano-montażowych tak w odniesieniu do całości planu, jak i do poszczególnych obiektów rozruchowych.

Jak wiadomo, suma dokonanych nakładów inwestycyjnych obejmuje koszt urządzeń i instalacji oddanych do montażu. Koszty instalacji pokrywa inwestor /zleceniodawca/, co uwzględnia się w jego bilansie. Przekazanie urządzeń i materiału instalacyjnego do montażu odbywa się na podstawie odpowiedniego protokółu sporządzanego przez zleceniodawcę i wykonawcę i podpisanego przez kierowników tych organizacji. Akt ten stanowi podstawę do włączenia wspomnianych instalacji do nakładów inwestycyjnych, z chwilą, gdy roboty montażowe zostaną faktycznie rozpoczęte. Urządzeń i instalacji, oddanych do montażu nie zalicza się do wykonania planu inwestycyjnego, jeżeli faktycznie do ich montowania nie przystąpiono.

Przy badaniu sprawozdawczości /formularz Nr. 21-Ks/ ustala się

sumę dokonanych nakładów inwestycyjnych za miesiąc sprawozdawczy z tytułu instalacji oddanych do montażu i porównuje się z zakresem wykonanych robót przy montażu instalacji.

Na przykład według sprawozdania na 1 maja 1951 r. /formularz Nr. 21-Ks. /wykonanie inwestycji w pozycji "Instalacje wymagające montażu" wynosi 200 tys. rubli, zaś według sprawozdania na 1 kwietnia - 50 tys. rubli. Oznacza to, że w kwietniu oddano do montażu instalacje, których koszt wyraża się w sumie 150 tys. rubli. W tymże okresie czasu wykonanie robót przy montażu instalacji według sprawozdania na dzień 1 maja wynosi taką samą kwotę, jak i według sprawozdania na 1 kwietnia, czyli że w kwietniu roboty montażowe nie były wykonywane. W danym przypadku instalacje oddane do montażu niesłusznie włączono do nakładów inwestycyjnych dokonanych przez inwestora w kwietniu, gdyż do montażu tych instalacji faktycznie nie przystąpiono.

Dla wzmożenia kontroli nad wykonaniem planu budownictwa kulturalno-bytowego, komunalnego, oraz budownictwa instytucji służby zdrowia, w nowej sprawozdawczości /formularz Nr. 21-Ks/ przewidziane są wskaźniki charakteryzujące przebieg budownictwa szkół, szpitali, poliklinik, dziecięcych ogródków i żłobków, sanatoriów, domów wypoczynkowych i t.p.

Równorzędnie z tym należy wzmocnić kontrolę nad realizacją budownictwa mieszkaniowego i wykonaniem państwowego planu wprowadzenia do użytku nowej przestrzeni mieszkaniowej.

Kontrola wykonania planu mechanizacji zespołowej robót w budownictwie

Jednym z podstawowych warunków pomyślnej realizacji budownictwa i obniżenia jego kosztów jest przezwyciężenie opóźnień w rozwoju mechanizacji budownictwa, a przede wszystkim - robót ciężkich i pracochłonnych.

W ciągu najbliższych 3 - 4 lat winna być zakończona mechanizacja podstawowych robót budowlanych i zapewnione przejście od mechanizacji odrębnych procesów do mechanizacji zespołowej robót : ziemnych, rozładunkowych i naładunkowych, transportowych, betonowych, żelbetowych, montażowych i wykończeniowych, jak również robót w kamieniołomach przy wydobyciu kamienia, szabru, żwiru i piasku.

W celu umożliwienia kontroli w sprawozdawczości /wzór Nr. 25-Ks/ zostały przewidziane wskaźniki, charakteryzujące wykonanie państwowego planu zespołowej mechanizacji robót i wykorzystania maszyn, znajdujących się na budowach.

BANK INWESTYCYJNY

ZAGADNIENIA INWESTYCYJNE

w świetle

prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

WARSZAWA

ROK VI 1951 Nr 9

Podczas gdy sprawozdawczość dotychczasową wykazywała dane odnoszące się do mechanizacji poszczególnych robót /na przykład : wykopów, mieszania betonów i t.p./, to w nowej sprawozdawczości powinny być wykazywane zarówno dane odnoszące się do mechanizacji poszczególnych procesów jak i mechanizacji zespołów robót /na przykład całego kompleksu robót ziemnych : wykopów, zasypywania, transportowania i t.p./.

Tak więc, przy kontroli danych sprawozdawczych, dotyczących zespołowej mechanizacji robót w budownictwie, będzie rzeczą konieczną ustalić, że wszystkie procesy danego rodzaju robót zostały odpowiednio uwzględnione przy określeniu stopnia wykonania planu zespołowej mechanizacji robót.

Szczególną uwagę zwrócić należy na wykorzystanie maszyn znajdujących się na budowach, badając przy tym, jak się przedstawia ilościowe wykonanie planu przerobu i jak były wykorzystane maszyny w czasie.

Na przykład : posiadany efektywnie ~~tabor~~ jednoczerpakowych ekskawatorów według planu na I kwartał 1951 r. powinien był wykonać 500 tys. m^3 robót ziemnych, wykonał zaś faktycznie tylko 300 tys.m^3, czyli 60 %. Zachodzi więc konieczność ustalenia przyczyn niedostatecznego wykonania planowego przerobu.

W tym celu należy ustalić, jak zostały wykorzystane wspomniane ekskawatory, t.zn. ile maszyno-godzin pracowały, ile maszyno-godzin zajęły przestoje, i jakie były przyczyny tych przestojów /niezapewnienie roboty dla maszyn, remont, translokacja i t.p./.

Na podstawie kontroli i analizy sprawozdawczości powinny być ustalone przyczyny wykonania zadań odnośnie przerobu ilościowo określonego zakresu robót w stosunku do każdej maszyny i stopień wykorzystania każdej maszyny w czasie /t.zn., ile godzin maszyna rzeczywiście pracowała w okresie sprawozdawczym/.

Kontrola wykonania państwowego planu robót zleconych.

Uchwała R.K.L. i C.K.W.K.P. /b/ z dn. 11 lutego 1936 r. między innymi postanawia : "Podstawą uporządkowania budownictwa i obniżenia kosztów robót budowlanych jest przejście od chałupnictwa i improwizacji w budownictwie na drogę wielkiego przemysłu budowlanego. W tym celu konieczne jest przejście na wykonywanie robót budowlanych systemem zleconym, to jest za pośrednictwem działających stale

wykonawczych organizacji budowlanych, dysponujących własną bazą materiałową-techniczną /urządzeniami mechanicznymi, środkami transportowymi, środkami obrotowymi, funduszem mieszkaniowym i t.d./ oraz stałymi kadrami technicznymi, mających oparcie w swej działalności o wielkoprzemysłową produkcję elementów budowlanych, półfabrykatów i konstrukcji" 1/

Powyższa uchwała C.K.W.K.P. /b/ i radzieckiego rządu stanowi punkt wyjścia dla nowego etapu rozwoju budownictwa, jako odrębnej gałęzi gospodarki narodowej. Zakres robót budowlano-montażowych wykonywanych systemem zleconym z roku na rok gwałtownie wzrasta. Wszystkie ważniejsze budowy są wykonywane przez organizacje budowlane posługujące się przodującą techniką budowlaną i wyposażone w najnowocześniejsze maszyny budowlane i urządzenia techniczne.

Wynika stąd, że walka o przyspieszenie uruchomienia nowych sił produkcyjnych, o umniejszenie rozmiaru robót budowlanych nie - zakończonych, walka o obniżenie kosztu robót budowlanych wymaga w pierwszym rzędzie wzmożenia kontroli nad wykonaniem państwowego planu robót zleconych.

Celem realizacji tej kontroli została wprowadzona jednolita państwowa sprawozdawczość dla wykonawczych organizacji budowlanych, dotycząca wykonania planu robót budowlano-montażowych i oddania do użytku ukończonych obiektów inwestycyjnych /formularz 1-Ks/.

Szczególna uwaga i kontrola winny być skoncentrowane na wykonaniu programu w stosunku do obiektów objętych planem państwowym.

W tych przypadkach, kiedy organizacje budowlane wykonują roboty nie przewidziane w ich planach - roboty te wykazywane są w sprawozdawczości oddzielnie i nie są zaliczane do wykonawstwa robót przewidzianych w planie państwowym.

Oddzielnie wykazywany jest zakres przewidzianych planem państwowym robót budowlano-montażowych wykonywanych siłami własnymi organizacji sprawozdawczej i oddzielnie siłami podwykonawców. Pozwoli to na realizację kontroli wykonania planu tak w stosunku do generalnego wykonawcy, jak i jego subwykonawców.

Wprowadzona sprawozdawczość dla wykonawczych organizacji budowlanych przewiduje wskaźniki charakteryzujące wykonanie planu robót zleconych według poszczególnych ministerstw-zleceniodawców, a także według ważniejszych budów i obiektów.

W sprawozdawczości są przewidziane również wskaźniki wykona-

1/ Zbiór podstawowych uchwał i instrukcji w zakresie budownictwa, Wydawnictwo Państwowej Komisji Planowania, 1940 r. str. 5.

nia państwowego planu wprowadzenia do eksploatacji nowych obiektów produkcyjnych i oddania do użytku nowej przestrzeni mieszkalnej.

Sprawdzenie i analiza tych danych pozwalają przewidzieć środki zapewniające wykonanie państwowego planu inwestycyjnego i planu oddania do użytku obiektów inwestycyjnych.

Jak wiadomo, nie wszystkie organizacje budowlane osiągają jednakowy poziom przy wykonaniu państwowego planu robót zleconych. Wiele z nich z powodzeniem realizuje ustalony plan, są jednak i takie organizacje - aczkolwiek nieliczne - które systematycznie nie wykonują planu.

Plan robót budowlanych i montażowych winien być wykonywany nie tylko jako całość w ramach zjednoczenia, lecz i przez podległe zjednoczeniu jednostki wykonawcze. Jeżeli jakakolwiek z tych jednostek nie wykonuje ustalonego planu - oznacza to, że w odniesieniu do tych obiektów, które dana jednostka realizuje państwowy plan budownictwa nie jest wykonywany. Oto dlaczego w nowej sprawozdawczości przewidziane są wskaźniki, wykazujące liczbę jednostek budowlanych /zarządów budowlano-montażowych, biur budowlanych i t.p./, które nie wykonały ustalonego planu robót budowlano-montażowych, jak też wskaźniki określające kwotowo odchylenia od wielkości planowanych.

Wprowadzenie nowej sprawozdawczości dla wykonawczych organizacji budowlanych daje możność znacznego wzmożenia kontroli wykonania planu robót zleconych, odgrywających ogromną rolę przy realizacji planu budownictwa inwestycyjnego i wprowadzenia obiektów inwestycyjnych do użytku.

Kontrola kosztów budowy

Stosownie do decyzji rządu ceny kosztorysowe w budownictwie zostały obniżone z dniem 1 lipca 1950 r. przeciętnie o 25 %. Zadania kontroli kosztów budowy polegają na tym, aby doprowadzić do takiego stanu, przy którym rzeczywisty koszt robót budowlano-montażowych w 1951 r. nie będzie przekraczać kosztu planowanego, to znaczy, że będzie on niższy od wartości kosztorysowej obliczonej według cen z 1 lipca 1950 r. o kwotę planowanych na 1951 r. oszczędności w kosztach robót budowlano-montażowych i o kwotę planowanej akumulacji.

Jak wiadomo, niektóre organizacje budowlane nie realizują zadań w zakresie obniżania kosztów robót budowlano-montażowych. Wynika

to stąd, że ministerstwa i urzędy nie stosują niezbędnych środków organizacyjno-technicznych, zapewniających redukcję kosztów budownictwa i słabo kontrolują działalność podległych im organizacji budowlanych. Szereg organizacji budowlanych toleruje objawy własnej niegospodarności. Organizacje te nie analizują swoich bilansów i sprawozdawczości. Świadczy to o braku rzetelnego wysiłku z ich strony w walce o obniżenie kosztów budowy.

Kontrola gospodarczej działalnlności organizacji budowlanych powinna być wydatnie wzmocniona. Nakłada to wielką odpowiedzialność na pracowników planowania i sprawozdawczości budownictwa inwestycyjnego. Przede wszystkim powinien być terminowo i prawidłowo opracowany plan wszystkich wskaźników, organizujący i kierujący pracą organizacji budowlanej. Również terminowo i prawidłowo powinna być sporządzana sprawozdawczość odzwierciadlająca wyniki gospodarczej działalności organizacji. Sprawozdawczość, jako narzędzie kontroli wykonania państwowego planu, musi być starannie analizowana: na podstawie analizy należy ujawniać nowe rezerwy dla osiągnięcia nadwyżek przy wykonaniu planu i obniżenia kosztu inwestycji. Nowa sprawozdawczość inwestycyjna /formularz Nr. 28-Ks/ przewiduje znaczne wzmożenie kontroli nad realizacją oszczędności w kosztach własnych robót budowlanych i montażowych oraz nad podniesieniem dochodowości organizacji budowlanych. W tym celu w sprawozdawczości przewidziano wskaźniki charakteryzujące wyniki działalności gospodarczej organizacji budowlanej - wysokość zysków lub strat na wykonanych i oddanych do użytku robotach z tytułu : ubocznych świadczeń materiałowych i usługowych, odpisania nieściągalnych należności, zapłaconych grzywien i kar, niedoborów magazynowych i innych nieproduktywnych wydatków.

Duże znaczenie posiadają wprowadzone do sprawozdawczości wskaźniki : ilości organizacji, które nie wykonały zatwierdzonego planu robót budowlano-montażowych, kwot niewykonanej części planu /formularz Nr. 1-Ks./, ilości organizacji, w których nie zostały osiągnięte planowane normy robocze /formularz Nr. 26-Ks/, ilości przedsiębiorstw, które przekroczyły kosztorysy i sum przekroczeń /formularz Nr. 28-Ks/.

Wszystko to daje możliwości dokonania wnikliwej ekonomicznej analizy działalności organizacji budowlanych, ujawniania rezerw pozwalających na realizację ustalonych planów z nadwyżką i dalszych oszczędności w kosztach budowy.

Rozumie się, że powyższe uwagi nie wyczerpują treści i znaczenia nowej sprawozdawczości inwestycyjnej. Nowa sprawozdawczość - nie-

zależnie od tego, że wzmacnia kontrolę nad realizacją wszystkich wskaźników ustalonych w państwowym planie - przewiduje również ulepszenia w planowaniu inwestycji i wykonawstwa inwestycyjnego, a zarazem także ulepszenia w organizacji rachunkowości i sprawozdawczości w budownictwie.

Wszystkie formularze sprawozdawcze są jednolite i obowiązujące dla wszystkich ministerstw i urzędów. Pozwala to na ustalenie jednolitej metodologii i jednolitego systemu księgowości inwestycyjnej, jak również na szerokie stosowanie mechanizacji prac rachunkowych i statystycznych.

W związku z tym zamiast istniejących dotychczas rozbieżności w poszczególnych organizacjach budowlanych ustala się jednolity porządek w rachunkowości i sprawozdawczości inwestycyjnej.

Wielka odpowiedzialność i poważne obowiązki spoczywają na pracownikach oddziałów i sektorów statystyki inwestycyjnej miejskich, okręgowych i republikańskich urzędów statystycznych. Sprawozdawczość inwestycyjna winna być we właściwym czasie zebrana i przeanalizowana.

Jest rzeczą konieczną wzmocnić walkę z "dopiskami" do państwowej sprawozdawczości i z innymi jej zniekształceniami; na podstawie analizy danych sprawozdawczych należy terminowo sygnalizować ministerstwom i urzędom o stanie rzeczy na ich budowach. Nie wolno tolerować takiej sytuacji, gdy organizacja wykonawcza nie realizuje ustalonego planu, przewleka oddanie do użytkowania obiektów inwestycyjnych, nie realizuje zadań rządu w zakresie oszczędności w kosztach budowy. Z tych względów prawidłowa i we właściwym czasie wykonana analiza danych sprawozdawczych, oraz ich operatywne i skuteczne wykorzystanie nabierają wyjątkowego znaczenia.

Kierownicy przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych, a w pierwszym rzędzie - pracownicy planowania i sprawozdawczości powinni prowadzić zdecydowaną walkę z "dopiskami" do państwowej sprawozdawczości i innymi jej zniekształceniami. Każdy wskaźnik, każda cyfra, wykazana w państwowej sprawozdawczości muszą być wiarogodne i powinny ściśle odpowiadać danym rachunkowym opartym na oryginalnych dokumentach, wystawionych w trybie przepisanym ustawą.

Duże znaczenie dla usprawnienia rachunkowości i sprawozdawczości mają materiały instrukcyjne i podręczniki. W tym celu są obecnie opracowywane nowe instrukcje i wskazania do rachunkowości i sprawozdawczości inwestycyjnej, które będą uprzednio przedyskutowane przy udziale specjalistów z ministerstw, urzędów, organizacji budowlanych

i urzędów statystycznych.

Organy Państwowej statystyki rozumieją, że przed statystyką inwestycyjną postawiono wielkie, odpowiedzialne i zaszczytne zadania. Należy równomiernie wzmocnić ten odcinek pracy kwalifikowanymi kadrami, ustawicznie dopomagając im w rozwiązywaniu stawianych przed nimi zadań.-

[illegible]NE PODSTAWY STATYSTYKI INWESTYCYJNEJ

"Statistische Praxis"
Berlin, Nr 11 rok 1950.

Część społecznego produktu dodatkowego wytworzonego w całym procesie produkcyjnym podlega akumulacji t.zn. przemianie w kapitał produktywny. Część akumulacji przeznacza się na inwestycje t.j. na powiększenie bazy produkcyjnej, przez tworzenie nowych obiektów wytwórczych albo rozszerzenie istniejących. Planowanie inwestycyji wymaga dokładnego poznania już istniejących zdolności produkcyjnych zakładów wytwórczych i stopnie jej wykorzystania. Dopiero na tej podstawie można ustalić kierunki rozbudowy potencjału produkcyjnego i niezbędne do tego środki finansowe. Plan inwestycyjny, określający wysokość tych środków ujmuje tym samym kapitał stały /inwestycyjny/ podczas gdy kapitał obiegowy - surowce i inne materiały - związany z obrotem, nie jest objęty planem inwestycyjnym.

Inwestycyje w ustroju kapitalistycznym i w gospodarce planowej.

Głównym problemem planowania jest osiągnięcie jaknajwiększego efektu gospodarczego zainwestowanych środków. W ustroju kapitalistycznym jest nie do uniknięcia marnotrawstwo akumulowanych środków, a to wskutek anarchii produkcji, walki konkurencyjnej, działalności monopoli, kryzysów gospodarczych i związanego z tym bezrobocia, jak również i wojen imperialistycznych.

Pogoń za zyskiem wyznacza kierunki inwestycji kapitalistycznych i prowadzi do inwestycji chybionych pod względem gospodarczym do nadprodukcji w pewnych gałęziach gospodarki i w rezultacie do kryzysów.

Przeciwnie, w gospodarce planowej jest możliwe, dzięki społecznej własności środków produkcji, planowe inwestowanie, zapewniające niezależność państwową, pomnażanie bogactwa narodowego i stały wzrost materialnego i kulturalnego poziomu świata pracy. W interesie rozwoju gospodarstwa społecznego należy zatem dokonywać inwestycji w sposób jak najbardziej celowy.

Efektu gospodarczego inwestycji kapitałowych nie można jednak oceniać z doraźnego punktu widzenia, t.j. pod kątem interesów prywatno-gospodarczych lub egoistycznych dążeń instytucji, lecz z punktu widzenia całej gospodarki narodowej i w perspektywie wielu lat. Jest to szczególnie charakterystyczne dla wielkiego stalinowskiego planu przeobrażenia przyrody /np.zalesień ochronnych na płd.wsch.Z.S.R.R., zmiany łożysk rzeki Jenissej i t.d./ co zmierza do nadzwyczajnego długofalowego rozwoju radzieckiej gospodarki rolnej, w przeciwieństwie do rabunkowej gospodarki imperialistów w ich własnych krajach i w krajach od nich uzależnionych. Zaostrzona walka konkurencyjna i dążenie do zysków zmusza ich do poszukiwania tylko chwilowych gospodarczych sukcesów.

"W kapitalistycznym systemie produkcji wchodzi przeważnie w rachubę, sprzeczny z wymaganiami natury i społeczeństwa, sukces osiągalny w najłatwiejszy sposób" /Engels/.

W związku z tym, nie można zapoznawać, że inwestycje kapitałowe w dobie imperializmu nabierają coraz więcej charakteru politycznego. Prawa rozwoju ekonomicznego zmuszają imperializm do eksportu kapitałów, stanowiącego jedną z najważniejszych cech obumierającego kapitalizmu. Celem amerykańskich inwestycji kapitałowych w Niemczech, Japonii, Grecji, Turcji i t.d. jest dodatkowy zysk, jakiego nie można osiągnąć na własnym wewnętrznym rynku. Wraz z eksportem kapitału zostają przenoszone do tych krajów pasożytnicze cechy imperializmu.

Same inwestycje stają się bronią imperialistów, przy pomocy której zwalcza się gwałtowny wzrost ruchów rewolucyjnych z jednej strony oraz podpiera umierający kapitalizm i własność kapitalistyczną z drugiej strony. Pod tym kątem widzenia należy patrzeć na doktrynę Trumana, plan Marshalla i Schumana, chociaż imperialiści starają się zatuszować ostry, polityczny charakter takiej polityki inwestycyjnej. Na tle dalszego gospodarczego i politycznego utwierdzania się ZSRR i krajów Demokracji Ludowej, sprzeczności w krajach kapitalistycznych stają się coraz to wyraźniejsze i zaostrzają walkę klasową, która wkracza w końcową swą fazę.

W państwach, które prowadzą planową gospodarkę, polityka inwestycyjna zmierza do utrzymania pokoju, podniesienia dobrobytu narodowego, a tym samym przejścia do nowej fazy społecznego rozwoju - powolnego usuwania sprzeczności między miastem i wsią oraz między pracą umysłową a fizyczną. Ośrodkiem zainteresowania polityki inwestycyjnej jest troska o człowieka pracy.

Podział rodzajów inwestycji.

Inwestycje dzielą się na dwie główne kategorie:

1. Inwestycje służące celom produkcyjnym zwiększające stan środków produkcyjnych /fabryki, kopalnie, przedsiębiorstwa komunikacyjne, rolnicze i t.p./
2. Inwestycje dla celów niewytwórczych /budowle mieszkaniowe, komunalne, szpitale, szkoły i t.p./.

Teoretyczne podstawy dla analizy różnego rodzaju i form inwestycji daje marksistowska teoria reprodukcji. Rozróżnia się reprodukcję prostą i reprodukcję rozszerzoną.

Reprodukcji prostej służą kapitalne remonty, jak również inwestycje wymienne, których celem jest wyrównywanie występującego w procesie produkcyjnym zużycia. Kapitalne remonty polegają na gruntownych naprawach maszyn i urządzeń celem przedłożenia czasokresu ich użytkowania. Pod pojęciem inwestycji wymiennych należy rozumieć wymianę zużytych maszyn i urządzeń, których kapitalny remont jest nieopłacalny. W obydwu przypadkach nie ma przyrostu majątku trwałego przedsiębiorstwa.

Natomiast przy rozszerzonej reprodukcji powiększają się ilości urządzeń produkcyjnych, w związku z czym wzrasta majątek trwały przedsiębiorstwa.

Należy rozróżnić dalej rozszerzoną ekstensywną reprodukcję i rozszerzoną intensywną reprodukcję. Przy rozszerzonej ekstensywnej reprodukcji zwiększają się urządzenia produkcyjne przy czym nie ulegają zmianie techniczne i organizacyjne warunki produkcji oraz wydajność pracy. Natomiast przy rozszerzonej inten-

sywnej reprodukcji równocześnie z powiększeniem bazy produkcyjnej występuje postęp w technice i organizacji, w związku z czym wzrasta wydajność pracy załóg.

Zgodnie z powyższym należy rozróżnić także nowe inwestycje ekstensywne i intensywne:

1. Nowe inwestycje ekstensywne powodują rozrzerzanie masy towarowej t.zn. że są tworzone nowe przedsiębiorstwa, zakłady, drogi komunikacyjne i t.d. w oparciu o stare techniczne metody, przy czym nie zmieniają się koszty produkcji. Inwestycje te mają na celu powiększenie społecznego produktu. Efekt gospodarczy wyraża się przyrostem produkcji rocznej.
2. Nowe inwestycje intensywne pomnażają nie tylko masę towarową, ale także wydajność pracy. Wpływają na wielkość i koszty produkcji. Efekt gospodarczy tych inwestycji znajduje swój wyraz w przyroście produkcji rocznej, przy równoczesnym obniżeniu kosztów własnych. Nowe inwestycje z reguły mają ten charakter. Specjalną kategorią inwestycji są inwestycje przeznaczone na naukowe prace badawcze w dziedzinach ekonomicznych i technicznych np. badania geologiczne dla uzyskania nowych źródeł surowców, ulepszenia eksploatacji złóż węglowych, ulepszenia procesów metalurgicznych, techniki stopów, uzyskiwania surowców zastępczych, zagospodarowania obszarów zacofanych przez budowę, względnie rozbudowę dróg komunikacyjnych i t.p. Wymienione inwestycje /t.zw. inwestycje pionierskie/ dają przeważnie efekt gospodarczy dopiero po dłuższym czasie. Podanych wyżej rodzajów i form inwestycyji nie można schematycznie stosować; dopiero po gruntownej i wielostronnej analizie należy wybrać formę, która zapewni najlepszy efekt ogólno-gospodarczy, optymalne pokrycie potrzeb społecznych oraz jak największe przyśpieszenie rozszerzonej reprodukcji przy najoszczędniejszym wykorzystaniu środków inwestycyjnych.

Statystyka inwestycyjna.

Plan inwestycyjny, jako składowa część planów narodowych stawia statystyce wielkie zadania. Inwestycje przeznaczone

na budowę i rozbudowę naszej gospodarki nie mogą być skierowane na fałszywe tory, t.zn. że przeprowadzenie planu inwestycyjnego musi być stale kontrolowane. Dla zapewnienia dalszego rozwoju naszego planowania jest koniecznym systematyczne gromadzenie doświadczeń i wyników z wykonania planów. Okoliczność ta wymaga ścisłej współpracy inwestorów z czynnikami planującymi. Tylko dobra organizacja sprawozdawczości umożliwia śledzenie wykonania planu w najkrótszym czasie i interweniowanie tam, gdzie występują niedociągnięcia.

Dla statystycznej kontroli planu inwestycyjnego przewidziane są następujące sprawozdania:

1. krótkie sprawozdanie miesięczne,
2. finansowe miesięczne rozliczenie,
3. techniczne sprawozdanie kwartalne,
4. sprawozdanie kwartalne z kapitalnych remontów.

Braki i niedokładności, występujące dotychczas w sprawozdawczości mają swoje przyczyny w tym, że:

1. wyznaczenie inwestorom zadań inwestycyjnych częściowo się opóźniło,
2. publikowanie przepisów wykonawczych dla sprawozdawczości następuje z opóźnieniem,
3. Tory sprawozdawczości były źle zorganizowane.
4. Bieżące zmiany w planach inwestycyjnych utrudniały i jeszcze utrudniają sprawozdawczość.

W maju 1950 roku zostały na nowo zorganizowane tory sprawozdawczości. Do lepszego wypełniania formularzy sprawozdawczych oraz zwiększenia ilości wpływających sprawozdań przyczyniło się włączenie gminnych i powiatowych Urzędów Statystycznych.

Procent opieszałych sprawozdawców wynosił w marcu 1950 r. 43 %, a w sierpniu 6 %, podczas gdy kwoty zebrane w drodze telegraficznych sprawozdań skróconych i miesięcznych sprawozdań finansowych różniły się tylko o 0,2 %. Osiągnięcie to jednak nie wystarcza z uwagi na to, że statystyka inwestycyjna powinna być instrumentem dużej wagi dla naukowego ugruntowania rozwoju

gospodarczego. Wiele jeszcze jest do zrobienia dla ulepszenia metod statystycznych.

Współpraca z organami służby statystycznej przyniosła w ostatnim czasie szereg projektów racjonalizatorskich. Następujące projekty godne są podkreślenia:

1. Główny Wydział Planowania Gospodarczego Saksonii zaproponował wprowadzenie - w miejsce kosztownych relegraficznych sprawozdań skróconych - karty "wahadłowej", która odciąży przede wszystkim inwestora, a po wypróbowaniu znajdzie zastosowanie na terenie całej Republiki już w 1951 r.

2. Wniosek magistratu W.Berlina przyczynił się do ulepszenia metody ustalenia wykonawstwa rzeczowego.

3. W celu najściślejszego rozliczenia planu inwestycyjnego, Urząd Statystyczny Saksonii wprowadził dla wszystkich biur statystycznych kartę dla porównywania wyników, przy czym podlega ocenie zarówno terminowość wypełniania arkuszy sprawozdawczych jak również ich jakość. Tę inowację zalecono wszystkim powiatowym Urzędom Statystycznym, jako pole,do współzawodnictwa.

Wnioski powyższe oznaczają dalszy krok naprzód w kierunku rozwoju statystyki inwestycyjnej. Jeżeli do tych problemów włączy się wszystkie zainteresowane placówki służby statystycznej w formie żywej wymiany doświadczeń, wtedy statystyka inwestycyjna może stać się skutecznym instrumentem kontroli planu i zająć należne jej miejsce w ramach gospodarki narodowej.

==============